

Hierin staat de volgende passage: "Gedaan en gepasseerd te Venloo ten kantore den zeventienden Januarij een duizend acht honderd een en twintig, in tegenwoordigheid van de heeren Philip Charles Schmerling, vroed en geneesmeester, en Frans Bastian, apotheker, beide ter deze stede woonachtig...".

3. In HENDERICKX, 1991, staat 'Van Zuylen Van Nysvelt', maar het is ook mogelijk dat dit Van Zuylen Van Nysvelt moet zijn, een bekende familienaam in Nederland en België.

4. Creationisten die geloven in een schepping over een periode van miljoenen jaren.

5. Morren schrijft: "Depuis quelques temps, il exploirait la célèbre Montagne Saint Pierre de Maestricht et les polypiers, ces animaux si curieux, avaient particulièrement fixé sa fructueuse attention". Bij HENDERICKX (1991) staat er geschreven: "recherche des polypiers fossiles du terrain de Maestricht."

6. Het zijn beenderen van de mammoet. De onderkaak is van een *Homo sapiens sapiens*. In dit boek staan ook de bezoeken van Lyell aan Luik en het Neanderthal beschreven.

7. Vóór 1818 werd deze school *Collège* genoemd, de opvolger van de *Ecole Secondaire* uit de Franse Tijd.

Literatuur

- BOLTON, S.K., 1889. Famous Men of Science. T.Y. Crowell & Co, New York.
- BOOGARD, J. VAN DEN, 2006. Een Alma Mater aan de Helmstraat. Stedelijk Gymnasium en gemeentelijke HBS. In: Dominicanen. Geschiedenis van kerk en klooster in Maastricht. Stichting Historische Reeks Maastricht, reeks Vierkant Maastricht 42:157-183.
- BRUIJN, J.G. DE, 1974. Vroege beoefenaars van de geologie van Nederland. Grondboer en Hamer (2): 1-80.
- CROUZEN, L.J.M., 1994. J. de Bosquet en C. Darwin: lotgenoten in zeepokken. Think of my case Natuurhistorisch Maandblad 83 (6):107-113.
- DARWIN, C., 1852. Darwin Correspondence Project. Letter 1493: Darwin, C.R. to Bosquet, J.A.H. de. 17 december 1852. 19 december 2007. <http://www.darwinproject.ac.uk/darwin/search/advanced?query=Bosquet&documenttype>.
- DARWIN, C., 1854. A Monograph of the Sub-Class Cirripedia. Vol. II: The Balanidae, (or Sessile Cirripedes); the Verrucidae, etc.. The Ray Society, London.
- DARWIN, C., 1856. Darwin Correspondence Project. Letter 1984: Darwin, C.R. to Lyell, Charles. 10 November 1856. 19 december 2007. <http://www.darwinproject.ac.uk/darwinletters/calendar/entry-1984.html>.
- ERENS, A., 1892. Le courant Normano-Breton: De l'époque glaciaire, et le transport des roches, originaires des côtes occidentales de la France, jusqu'au Sud des Pays-Bas. Archives Teyler, Série II, T. IV. Première partie: 27. Les Héritiers Loosjes, Haarlem.
- FRAIPONT, C., 1936. Les Hommes Fossiles d'Engis. Archives de l'Institut de Paléontologie Humaine, Paris.
- GEYN, W.A.E. VAN DE, 1945. Staring's medewerkers uit Limburg. Gedenboek Dr. Ir. P. Tesch M.I. Verhandelingen van het Geologisch-Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën. Geologische Serie 14:209.
- HENDERICKX, L., 1991. Philippe-Charles Schmerling (1790-1836) révèle l'antiquité de l'homme grâce aux dépôts antédiluviens des grottes Liégeoises. Revue d'Archéologie et de Paléontologie 10: 24-66.
- HUXLEY, Th.H., 1862. On Some Fossil Remains of Man. Proceedings of the Royal Institution. Scientific Memoirs II, London.
- JAGT, J.W.M., 1994. Nogmaals Joseph de Bosquet en zijn cirrips. Natuurhistorisch Maandblad 83 (7/8):140-144.
- JAGT, J.W.M. & CARRIOL, R.-P., in druk. The allegedly Late Cretaceous *Chthamalus darwini* Bosquet, 1857: a junior synonym of *Chthamalus stellatus* (Poli, 1791) (Cirripedia, Balanomorpha, Chthamalidae). Neues Jahrbuch für Geologie und Paläontologie Abhandlungen.
- KING, W., 1864. The Reputed Fossil Man of the Neanderthal. Quarterly Journal of Science 1: 88-97.
- KRUYTZER, E.M., 1963a. Het Paleontologisch onderzoek in Limburg van 1800 tot heden. Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Akademiedagen XV.NV. Noord-hollandsche Uitgevers Maatschappij, Amsterdam.
- KRUYTZER, E.M., 1963b. J. Bosquet, apotheker en paleontoloog 1814-1880. Natuurhistorisch Maandblad 52 (7/8):96.
- LVELL, C., 1863. Geological Evidences of the Antiquity of Man. John Murray, London.
- LVELL, C., 1870. The Student's Elements of Geology. John Murray, London.
- MANTELL, G.A., 1829. A tabular arrangement of the organic remains of the county of Sussex. Transactions of the Geological Society of London, 2 (3): 201-216.
- MORREN, C., 1836. Necrologie. Parue dans L'Espoir. Journal de la Province de Liège, du Jeudi 10 novembre 1836.
- REPCHECK, J., 2003. The Man Who Found Time: James Hutton and the Discovery of Earth's Antiquity. Simon & Schuster, London.
- ROEBROEKS, W., 1993. Das Bild vom Urmenschen im Wandel der Zeit: Zur Geschichte der heutigen Auffassungen und Auseinandersetzungen in der Urgeschichtsforschung. Siebte Rudolf Virchow-Vorlesung. Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz 40:1-25.
- SCHMERLING, Ph.-C., 1833-1834. Recherches sur les ossements fossiles découverts dans les cavernes de la province de Liège. Collardin, Liège.
- TIMMERS, J.J.M., 1978. In het voetspoor van Ph.G.J. van Gulpen - Inleiding. DSM-kalender. DSM, Heerlen.
- TOUSSAINT, M., 2001. Les hommes fossiles en Wallonie: de Philippe-Charles Schmerling à Julien Fraipont, l'émergence de la paléanthropologie. Carnets du Patrimoine 33:26.
- WENNERBOM, A.J., 1999. Charles Lyell and Gideon Mantell, 1821-1852: their quest for elite status in English Geology. Thesis, with the letters from Charles Lyell to G.A. Mantell. University of Sydney, Sydney.

MEDEDELING

Nieuwe vondsten van de Grote bosmuis in Zuid-Limburg

In juli en augustus 2007 heeft in Limburg onderzoek plaatsgevonden naar het voorkomen van de Waterspitsmuis (*Neomys fodiens*), met als doel de huidige verspreiding van deze soort in de provincie in kaart te brengen. Het onderzoek werd uitgevoerd door de Zoogdierverseniging VZZ in opdracht van de Provincie Limburg. In deze mededeling wordt gerapporteerd over bijvangsten

van de Grote bosmuis (*Apodemus flavicollis*) [figuur 1].

Nieuwe vondsten

In de periode van 9 tot en met 12 juli waren op twaalf locaties langs het beekstelsysteem van de Geul muizenvallen uitgezet. Hierbij werden op drie locaties bijvangsten gedaan van de Grote bosmuis:

- Langs de Cottesserbeek bij Cottessen werden vier exemplaren gevangen in een beekbegeleidende houtwal van voornamelijk Zwarte els (*Alnus glutinosa*) en Hazelaar (*Corylus avellana*).
- Langs de Klitserbeek bij het gehucht Bommerig werden vijf exemplaren gevangen in een opgaande, kruidenrijke grasvegetatie [figuur 2].

FIGUUR 1

Het bij de Gulp gevangen exemplaar van de Grote bosmuis (*Apodemus flavicollis*). De volledig gesloten gele halsband is duidelijk zichtbaar (foto: R. Koelman).

- Langs de Gulp bij Gulpen werd één exemplaar gevangen aan de rand van een perceel loofbos.

Bij deze vangsten betreft het in alle drie de gevallen locaties in kilometerhokken waar de Grote bosmuis nog niet eerder was waargenomen (HUIZENGA *et al.*, 2005). Voor de nieuwe locaties bij Cottessen en Bommerig geldt dat deze aansluiten bij de al langer bekende populatie van het Vijlenerbosch. De locatie bij Gulpen ligt echter op meerdere kilometers afstand van het bekende verspreidingsgebied.

Het voorkomen van de soort bij Gulpen werd bevestigd door een onderzoek van de Zoogdierwerkgroep van de Jeugdbond voor Natuur- en Milieustudie in het weekend van 2 tot en met 4 november 2007. Tijdens dit onderzoek werden muizen gevangen op acht vanglocaties ten zuiden van Gulpen, tussen de Gulp en de Geul. Ook hier werden op elke vanglocatie Grote bosmuizen vastgesteld (mondelijke mededeling Johannes Rege-link). De waarnemingen in de omgeving van Gulpen duiden er op dat de Grote bosmuis in Limburg zijn areaal de afgelopen jaren sterk heeft uitgebreid.

De Grote bosmuis lijkt qua uiterlijk, gedrag en voedselkeuze sterk op de Bosmuis (*Apo-*

FIGUUR 2

Vanglocatie Kliserbeek bij Bommerig (foto: R. Koelman).

demus sylvaticus), maar is gemiddeld groter. Onderaan de hals, tussen de voorpoten, is een gele band aanwezig, die bijna altijd volledig is gesloten. Om deze reden wordt de Grote bosmuis ook wel Geelhalsbosmuis genoemd. De verspreiding van de Grote bosmuis in Europa

overlapt voor een groot deel die van de Bosmuis, maar het centrum van het verspreidingsgebied van de Grote bosmuis ligt meer noordelijk en oostelijk. In Nederland is de soort alleen bekend van Zuid-Limburg en de Achterhoek.

In de Nederlandse literatuur wordt met betrekking tot het biotoop van de soort vaak gerefereerd aan grotere boscomplexen (BERGERS & FOPPEN, 1992; VERKEM, 2003). In het bijzonder de locatie langs de Klitserbeek voldoet niet aan dit beeld. De soort kan dus in meer typen biotopen worden verwacht dan alleen in (de nabijheid van) grotere bossen. Dit beeld komt ook beter overeen met de biotoopkeuzes van de Grote bosmuis in het buitenland (LANGE *et al.*, 1994; MACDONALD & BARRETT, 1993), waar ook houtwallen, erfafscheidingen, kerkhoven en tuinen worden genoemd.

Op grond van bovenstaande waarnemingen wordt aanbevolen om alle vangsten en doodvondsten van bosmuizen in Zuid-Limburg goed te controleren. Daarbij geldt dat het onderscheid tussen de Bosmuis en de Grote bosmuis niet altijd even makkelijk is, waardoor beide soorten met elkaar verwisseld kunnen worden. De soorten kunnen bovendien naast elkaar voorkomen: zowel op

de vanglocatie bij Gulpen als die bij Bommerig werden Grote bosmuis én Bosmuis gevangen. Mogelijke vondsten van Grote bosmuizen dienen daarom altijd gedocumenteerd te worden door middel van foto's en/of het nemen van relevante lichaamsmaten, of (bij doodvondsten) het bewaren van een dier in de vriezer of op alcohol. Waarnemingen kunnen worden doorgegeven aan het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg of aan de Zoogdiervereniging VZZ.

Rob Koelman,
Zoogdiervereniging VZZ

Literatuur

- BERGERS, P.J.M. & R.P.B. FOPPEN, 1992. Grote bosmuis. *Apodemus flavicollis* (Melchior, 1834). In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), 1992. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht: 286-288.
- HUIZENGA, C.E., L.S.G.M. VERHEGGEN & R.W. AKKERMANS, 2005. Werkatlas Zoogdieren in Limburg. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Roermond.
- LANGE, R., P. TWISK, A. VAN WINDEN & A. VAN DIEPENBEEK, 1994. Zoogdieren van West-Europa. KNNV-Uitgeverij, Utrecht.
- MACDONALD, D. & P. BARRETT, 1993. Mammals of Britain & Europe. HarperCollins Publishers, London.
- VERKEM, S., 2003. Grote bosmuis. In: S. Verkem, J. De Maeseneer, B. Vandendriessche, G. Verbeylen & S. Yskout, 2003. Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1982 tot 2002. Natuurpunt Studie & JNM-Zoogdierenwerkgroep, Mechelen en Gent: 192-195.